Spojená škola sv. Františka Assiského
Kláštorné námestie, 1, 901 01 Malacky

ROČNÍKOVÝ PROJEKT

Reč tela človeka pri klamstve

Malacky
2018

Riešiteľ: Lucia Kuklovská
Ročník štúdia: prvý

Spojená škola sv. Františka Assiského
Kláštorné námestie, 1, 901 01 Malacky

ROČNÍKOVÝ PROJEKT

Reč tela človeka pri klamstve

Malacky
2018

Riešiteľ: Lucia Kuklovská
Ročník štúdia: prvý
Konzultant: Miroslava Majdová

Obsah

Úvod ... 3

1 Ciele práce a metodika ... 4

2 Vymedzenie hlavných pojmov ... 5

2.1 Klamstvo ... 5

2.2 Komunikácia ... 5

3 Klamstvo v komunikácii ... 7

3.1 Verbálna komunikácia ... 7

3.1.1 Prejavy klamstva vo verbálnej komunikácii ... 7

3.2 Neverbálna komunikácia ... 8

3.2.1 Reč tela ... 8

3.2.2 Prejavy klamstva v neverbálnej komunikácii ... 10

4 Záver ... 14

5 Resumé ... 15

6 Zoznam použitej literatúry ... 16

Prílohy ... 17

Úvod

Komunikácia je pre človeka jedna z najdôležitejších potrieb. Ľudia spolu komunikovali už odnepamäti. Neverbálna komunikácia je oveľa staršia ako verbálna. Naši predkovia sa dorozumievali spočiatku iba gestami. Neskôr sa postupom času začala vyvíjať reč. Vyvinula sa až do takej zložitej podoby, ako ju poznáme v súčasnosti.

V dnešnej dobe je komunikácia nevyhnutná a patrí neodmysliteľne do nášho každodenného života. Žiaľ, ku komunikácii patrí aj klamstvo a lož. Či už ide o milosrdnú lož, jej cieľom je, aby sa ľudia cítili príjemne a nemuseli znášať tvrdú pravdu, alebo ide o zlomyseľnú lož, v ktorej človek vedome klame, aby niekoho podviedol a dosiahol vlastný prospech.

Odhaliť klamstvo v bežnej komunikácií je často veľmi náročné, pretože niekedy sa na človeku, ktorý klame, prejavia len drobné gestá, naznačujúce nepravdu. Prejavy klamstva môžeme najlepšie pozorovať na reči tela, nad ktorou nemá človek takmer nijakú moc. Preto si uvedieme príklady najčastejších neverbálnych prejavov klamstva.

Cieľom našej práce bolo poskytnúť čitateľovi typy na ľahšie odhalenie klamára v každodennom živote.

1 Ciele práce a metodika

Cieľom tejto práce je odhaliť klamstvo v bežnej komunikácii. Poskytnúť čitateľovi tipy na ľahšie odhalenie klamára v bežnom živote.

Vedľajším cieľom je zistiť, ako sa klamstvo prejavuje vo verbálnej a neverbálnej komunikácii.

Prvým krokom k splneniu týchto cieľov bolo zozbieranie potrebných informácií z príslušných internetových zdrojov a z našich vlastných skúseností, ako aj vyhľadanie a preštudovanie si odborných materiálov, ktoré sa zaoberajú danou problematikou.

Druhým krokom bola selekcia zozbieraných a naštudovaných materiálov.

Tretím krokom bolo vytvorenie vlastných fotografií, na ktorých čitateľovi ukážeme základné prejavy klamstva.

Boli by sme radi, keby po prečítaní našej práce, dokázal čitateľ odhaliť menšie alebo aj väčšie klamstvo v bežnom živote.

2 Vymedzenie hlavných pojmov

2.1 Klamstvo

Klamstvo, lož, luhárstvo je vedomé alebo úmyselné vydávanie nepravdivých informácií za pravdivé. Lož vymedzil už Aristoteles: *„Pokiaľ úsudok spojuje to, čo je v skutočnosti rozdelené, alebo rozdeľuje to, čo je v skutočnosti spojené, tak je to lož“* (Wikipédia, 2018).

Každý sa už stretol s klamstvom. Niekto klame zákerne a zlomyseľne, iný len preto, aby pravdou niekomu neublížil. Klamstvo je neodmysliteľnou súčasťou nášho života. Zmyslom klamstva je zavádzanie a manipulácia. Motívom je potom nejaký druh zisku. Pod ziskom rozumieme čokoľvek od citovej priazne až po zmenu sociálneho statusu v skupine (Grajcar, 2013).

Nie je možné hovoriť pravdu vždy a všade. Predstavte si, že sa vás žena opýta: „Som v tej sukni tučná?“ Čo odpoviete? Ak ste muž a nechcete ženu uraziť, poviete, že vyzerá veľmi dobre, aj keď si možno v mysli vravíte: „Jasné, že si v tej sukni tučná, keď sa napchávaš koláčikmi a zmrzlinou.“ Ak je naším cieľom, aby sa ľudia cítili príjemne a nemuseli znášať tvrdú pravdu, hovoríme o **milosrdnej lži**. Ak klame človek úmyselne, aby niekoho podviedol a dosiahol vlastný prospech, hovoríme o **zlomyseľnej lži** (Pearsovci, 2010).

2.2 Komunikácia

Slovo *„komunikácia“* pochádza z latinského slova *„communicare“*, latinský ekvivalent: *„participare“*, čo znamená *„spoločný, spojenie“*. V súčasnosti sa do určitej miery používa pôvodný význam *„spoločne s niekým na niečom spolupracovať, robiť niečo spoločným“.* Tento význam sa však ďalej rozvíja a dnes komunikovať znamená *„niečo si navzájom oznámiť“*. V hlbšom, skrytom zmysle slova znamená komunikácia *„otvárať vnútro jeden druhému“* (Křivohlavý, 1988).

Keď človek komunikuje, delí sa s inými ľuďmi o svoje myšlienky, pocity a názory pomocou spoločného systému znakov. Ľudia neustále komunikujú, či už čítajú, píšu, rozprávajú sa a nejakým spôsobom sa starajú o to, aby navzájom vedeli o svojich myšlienkach. Komunikácia prebieha aj vtedy, keď si to ne-

uvedomujeme, čiže je zrejmé, že komunikácia nemá len ústnu alebo len písomnú formu. Čokoľvek povieme, svojím neverbálnym prejavom potvrdíme, podčiarkneme, spresníme alebo vyvrátime. Komunikácia prebieha teda všetkými možnými prostriedkami bez ohľadu na to, či si to uvedomujeme alebo nie. Nie je možné nekomunikovať (Chebanová, 2000).

Komunikácia sa delí na:

- oficiálnu,
- neoficiálnu (bežnú),
- polooficiálnu,
- verbálnu,
- neverbálnu.

Oficiálna komunikácia - realizuje sa vo verejnej sfére, v štátnej správe, v banke, na pošte. Mala by prísne využívať spisovný jazyk, zdvorilostné formulky, odborné názvy a neutrálne slová.

Neoficiálna (bežná) komunikácia - odohráva sa v sfére súkromnej (rodina, priatelia), záujmovej (spoločenské aktivity) alebo v pracovnej (škola, pracovisko). Účastníci využívajú nespisovné slová, slangové výrazy, nedokončené vety, citovo zafarbené slová a citovo príznakové slová (rodinné slová – babina, mamina).

Polooficiálna komunikácia - prebieha na pracovisku alebo počas pracovných, školských akcií, medzi učiteľom a žiakom, počas prestávky, medzi nadriadeným a podriadeným. Komunikuje sa v spisovnom jazyku, v nárečí, v slangu (Caltíková, 2006).

Verbálna komunikácia - prebieha medzi ľuďmi a prostredníctvom slov sa odovzdávajú informácie

Neverbálna komunikácia - odovzdávanie informácii bez slov

3 Klamstvo v komunikácii

V našej práci sa zameriame hlavne na **bežnú komunikáciu**, s ktorou sa stretávame každý deň. Neodmysliteľnou súčasťou bežnej komunikácie je klamstvo. Ako ho však odhaliť? Prečo ľudia klamú? Na tieto otázky budeme hľadať odpovede v nasledujúcich kapitolách.

3.1 Verbálna komunikácia

Verbálna komunikácia je odovzdávanie informácií rozprávaním, ktoré prebieha medzi ľuďmi prostredníctvom slov. Artikulovanou rečou vyjadrujeme svoje myšlienky a názory. Reč je schopnosť určitého spoločenstva dorozumievať sa navzájom určitým jazykom, a je jednou z najdôležitejších foriem komunikácie. Jej význam v živote jednotlivca i ľudstva sa stal predmetom štúdia rôznych vedných odborov.

3.1.1 Prejavy klamstva vo verbálnej komunikácii

Zmena predmetu rozhovoru:

Každý sa cíti zraniteľný a v nepohodlí, keď hovorí klamstvá. Dokonca aj skúsený klamár s kamenným výrazom na tvári, vo svojom vnútri cíti strach a paniku. Klamár sa v tej chvíli snaží zmeniť predmet rozhovoru a prejsť na inú tému.

Nadmerná obrana:

Keď konfrontujeme klamára so skutočnosťou, zvyčajne sa začne extrémne brániť, neodpovedá na naše otázky, a dokonca nás môže začať obviňovať z toho, že klameme. Ak podozrievaný odpovedá na otázky frázami typu: „Prečo to chceš vedieť?“ alebo „To teraz nie je dôležité“, každú chvíľu zrejme prekročíme hranicu a začne sa brániť útokom (podnikam.webnoviny.sk, 2018).

Opakovanie slov alebo fráz:

Dôvod, prečo tak klamári robia, je ten, že sa nás snažia presvedčiť o tom, čo hovoria. Zároveň tak však získavajú čas, aby si mohli vymyslieť ďalšie „argumenty“.

Zahrnutie detailami:

Ak niekto klame, väčšinou nás zahrnie obrovským množstvom informácií a až nadbytkom dokonalých podrobností. Klamári zvyčajne veľmi veľa rozprávajú, pretože dúfajú, že vďaka prívalu slov a zdaním otvorenosti budú pôsobiť dôveryhodnejšie.

3.2 Neverbálna komunikácia

Žiaden pohyb nie je náhodný, je výsledkom vedomého alebo nevedomého myslenia. Môžeme teda hovoriť o vzájomnej spätosti fyzična i psychična. Pohyby nám odovzdávajú informácie o stupni zaujatosti partnera, o jeho pochopení, súhlase. Dokonca nám poskytujú informácie častokrát i predtým, ako začneme rozhovor. Nie sú sprievodným znakom reči, ale používajú sa paralelne s ňou.

Termín „mimoslovná“ alebo „neverbálna“ komunikácia vymedzuje ten druh komunikácie, na ktorú sa zameriame v tejto práci. Z názvu porozumieme len to, že ide o komunikáciu bez slov. Pri neverbálnom komunikovaní je dôležité, čo si odovzdávame: výrazom tváre, vzdialením sa / priblížením sa, dotykom, postojom, pohybmi, gestami, pohľadmi a tónom reči. Bez slov si môžeme odovzdávať: emócie – pocity a nálady, vzájomné sympatie, snažíme sa vytvoriť si u druhého dobrý alebo zlý dojem, a ovplyvniť postoj partnera (Chebanová, 2000).

3.2.1 Reč tela

Druhy neverbálneho odovzdávania informácií, ktoré do seba zahŕňa reč tela:

- mimika,
- proxemika,
- haptika,
- posturológia,
- kinetika,
- gestikulácia.

Slovo **mimika** je gréckeho pôvodu. Grécky „mimos“ znamená citlivo napodobňujúci, imitujúci. V podstate v mimike ide o citlivé modelovanie vnútorných psychických stavov výrazmi tváre. Výrazom tváre potom svoje duševné stavy, emócie a zámery oznamujeme druhým ľuďom. Mimika je forma neverbálnej komunikácie. Mimiku tváre tvoria výrazy úst a očí; výrazy a pohyby obočia, očných viečok, lícnych svalov a čela (Křivohlavý, 1988).

Veľmi zaujímavý fakt spomína vo svojej práci Chebanová (2000), že z 250 000 možných výrazov tváre je iba naozaj nepatrná časť z nich zmysluplná a komunikatívna.

Termín **proxemika** je odvodený z latinského slova „proximitas“, čo znamená „blízkosť“. Koreň slova prope – blízko, proprier – bližší a proximus – najbližší. Týmto termínom sa vyjadruje priestorová blízkosť. Pomocou priestorovej blízkosti sa vyjadruje vzťah medzi ľuďmi, prostredníctvom vzdialenosti, ktorú k sebe zaujmú subjekty pri komunikácii (Křivohlavý, 1988).

Haptika z gréckeho slova „haptein“ = dotýkať sa, je dorozumievanie sa dotykmi rúk a patrí k základným formám komunikácie. Dotykmi komunikujeme, dotvárame emocionálny vzťah a vyjadrujeme spoločenské postavenie, sú viacvýznamové. Haptika nemusí znamenať iba dotýkanie sa ľudí, ale aj vecí. V komunikácii sa využívajú tri druhy haptických kontaktov: dotyk osoby, dotyk predmetu, dotyk seba samého (Klincková, 2011).

Termín **posturológia** najviac zodpovedá anglickému „posture“ – držanie tela, postava. Venuje sa polohe tela, držaniu rúk, polohe nôh, spôsobom sedenia v komunikácii. Celkovo teda môžeme povedať, že sa zaoberá dorozumievaním sa prostredníctvom polohy tela. Držanie tela pomáha dotvárať požadovaný emocionálny obsah, varianty postoja vypovedajú o kvalite emocionálneho zážitku a o význame komunikačnej udalosti pre jej účastníkov (Klincková, 2011; Chebanová, 2000).

Slovo **kinetika** pochádza z gréckeho „kinema“ - pohyb či „kinein“ - pohybovať sa. Opisuje pohyby celého tela, ktorými sa sprostredkúva až 65 % informácií. Kinetika sa zaoberá pohybovou činnosťou jedného človeka, ale aj pohybovou súhrou celej skupiny ľudí. Hovorí o kinoch, kinomorfách, kinemorfických konštrukciách. Kin je pritom najmenšia pohybová jednotka v kinetike. Z kinov sa skladajú vyššie, zložitejšie jednotky kinézy. Najvyššia pohybobá jednotka je ki-

nemorfologická konštrukcia (Klincková, 2011; Chebanová, 2000; Křivohlavý, 1988).

Gestikulácia = gestá z latinského „gerere“ - rokovať, konať, znamená urobiť posunok alebo pohyb najmä rukou, ktorý niečo vyjadruje. Gestá sú pohyby, ktoré sú dôležité pri dorozumievaní. Zastupujú alebo sprevádzajú slovný prejav. V mnohých prípadoch gesto obrazne naznačuje to, čo je zrozumiteľnejšie, keď sa to ukáže.

K reči tela tiež patrí úprava zovňajšku. O človeku nám veľa napovie aj štýl jeho obliekania, účes a make up. Rečou tela ukazujeme ostatným kto sme, aké máme vzťahy a do akej skupiny obyvateľov patríme.

Dôležitú hodnotu majú rôzne **fyziologické prejavy**, ktoré zohrávajú významnú úlohu pri odhaľovaní klamstva. Keď človek klame, pociťuje strach a paniku vo svojom vnútri, pretože sa bojí odhalenia klamstva. Strach sprevádzajú **neurovegetatívne** prejavy**:** zblednutie, chvenie, zrýchlené dýchanie, búšenie srdca, zvýšený krvný tlak, husia koža, sucho v ústach. Pri strachu sa vyplavuje adrenalín, ktorý dostáva organizmus do pohotovosti. Strach pripravuje jedinca na únik alebo obranu. Motivuje k vyhnutiu sa nebezpečenstvu alebo úteku pred ním. Ak to nie je možné, strach sa často mení na agresivitu. Silný strach dokáže narušiť logické myslenie, preto sa klamári zamotávajú do svojich lží.

Rôznorodé sú aj **neuromotorické** prejavy: trasenie rúk, podupávanie, kývanie nohou, vedomá alebo nevedomá manipulácia s predmetmi (Chebanová, 2000).

3.2.2 Prejavy klamstva v neverbálnej komunikácii

Pri odhaľovaní klamstva je dôležité, aby sme sa zamerali hlavne na gestá, ktoré robí človek automaticky, pretože nad nimi nemá takmer nijakú moc. Preto sa v našej práci zameriame na neverbálnu komunikáciu. Neexistuje však jedno gesto, jeden signál či jeden pohyb, pomocou ktorého spoľahlivo odhalíme, či nám človek klame alebo nie. Aj vo verbálne (slovnej) komunikácii môžeme odhaliť klamstvo, avšak je to zložitejšie, pretože je človek schopný ovládať slová. Ľudia si v tomto prípade môžu klamanie nacvičiť.

Allan a Barbara Peasovci spomínajú vo svojej knihe Veľká kniha reči tela(2010) týchto šesť najbežnejších prejavov klamstva:

1. Zakryté ústa

Ruka podvedome zakrýva ústa, keďže mozog podvedome vysiela príkaz na potlačenie klamstva. Niekedy je toto gesto zjednodušené na niekoľko prstov, inokedy to môže byť dokonca päsť pred ústami, ale znamená to to isté. Niektorí sa snažia toto gesto zakryť tým, že zakašlú (Príloha, obr. 1).

2. Dotýkania sa nosa

Tento prejav klamstva má niekedy podobu niekoľkých rýchlych pošúchaní sa pod nosom, alebo ide o jedno bleskové, takmer nepostrehnuteľné dotknutie nosa. Ženy ho robia decentnejšie, aby si nerozmazali mejkap. Je veľmi dôležité vnímať toto gesto v kontexte. Človek, ktorý sa poškrabal na nose môže byť nachladnutý alebo má sennú nádchu. Pri skutočnom svrbení nosa si ho človek zámerne pošúcha či poškriabe, nejde o letmé dotyky ako pri geste spojenom s klamaním (Príloha, obr. 2).

3. Pošúchanie oka

Toto gesto nám zostalo z detstva, keď sme sa nechceli na niečo zlé alebo nepríjemné dívať, zakryli sme si jednou alebo oboma rukami oči. Dospelý človek, ktorý chce odvrátiť zrak od niečoho nepríjemného, si s najväčšiu pravdepodobnosťou pošúcha oko. Je to pokus mozgu odblokovať klam, pochybnosť či nechutnosť alebo sa vyhnúť pohľadu na osobu, ktorej klameme. Muži si trú oči veľmi často a ak je ich klamstvo naozaj nehorázne odvrátia pohľad. Naopak, ženy si trú oči len zriedkavo, namiesto toto sa len zľahka dotknú miesta pod okom. V detstve ich zrejme učili, že výrazné gestá slečnám nesvedčia a pravdepodobne si nechcú rozmazať mejkap (Príloha, obr. 3).

4. Chytanie sa za ucho

Ide o symbolické gesto klamára, ktorý „nechce počuť zlo“. Je to pokus o odblokovanie toho, čo klamár počuje, preto odvráti hlavu, či poťahuje sa za ušný lalôčik. V detstve, keď sme nechceli počuť niečo zlé, zakrývali sme si uši oboma rukami (Príloha, obr. 4).

5. Poškrabkanie na krku

Pri klamstve sa poškriabeme ukazovákom dominantnej ruky na krku tesne pod uchom. Toto gesto je typickým prejavom neistoty či pochybnosti. Keď vám niekto povie: „Presne viem, ako sa cítiš,“ a pritom sa poškrabe na krku,

gestom prezradí praví opak. Desmond Morris ako prvý zistil, že klamstvo spôsobuje záchvevy jemného tkaniva na tvári a krku. Spôsobuje nutkanie poškriabať sa aby sa upokojilo (Príloha, obr. 5).

6. Poťahovanie za golier

Klamári sa zvyčajne poťahujú za golier, keď klamú, pretože sa boja, že ich pri tom pristihnú. Pri klamstve sa zvyšuje potivosť na krku v dôsledku vysokého krvného tlaku (Príloha, obr. 6).

Zuzana Kožárová uvádza vo svojom blogu Psychoblógia (2015) tieto prejavy klamstva:

Telo

Človek pri klamstve ustúpi dozadu, aby vytvoril väčšiu medzeru medzi ním a partnerom, pretože sa snaží vzdialiť od potenciálneho nebezpečenstva, čiže od človeka ktorý, by ho mohol prekuknúť. Celkovo platí, že sa približujeme alebo prikláňame k tomu, čo máme radi a odvraciame sa od toho čo nemáme radi, čo nám vadí alebo nás to desí. Väčšinou ustupujeme celým telom, avšak môžeme sa od človeka vzdialiť aj nenápadnejšie, odkloníme len hlavu či trup.

Nohy

Chodidlá alebo nohy odhaľujú pravdu, pretože naznačujú naše podvedomé túžby. Preto významnú úlohu pri odkrytí klamstva, zohrávajú aj nohy. Smer chodidiel nám môže signalizovať túžbu klamára uniknúť z nepríjemnej situácie. V takom prípade sú nohy natočené k najbližšiemu východu. Paul Ekman zistil, že klamári pri klamaní oveľa intenzívnejšie pohybujú dolnou časťou tela. Pohybom nôh a chodidiel sa uvoľňuje napätie.

Oblasť trupu

Klamár sa snaží vytvoriť bariéru medzi ním a vami tým, že si odrazu prekríži ruky, niečo medzi vás umiestni alebo kŕčovito drží v rukách nejaký predmet, prípadne si ho úzkostlivo pritláča k hrudi.

Oblasť krku

Najzraniteľnejším miestom na ľudskom tele je jamka na krku, ktorá vzniká na strete kľúčnych kostí. Poškodenie tohto miesta zapríčiní znemožnenie dýchania, preto si ho v nebezpečných situáciách chránime. Ruky smerujú k oblasti krku, čím sa psychologicky vytvára ochrana pred istou hrozbou spojenou s odhalením lži. Zvyčajne sa ľudia pri klamaní tohto miesta zľahka dotýkajú alebo si ho pošúchajú. Nenápadnou formou tohto gesta môže byť u mužov

upravovanie kravaty, prípadne ako sme už uviedli poťahovanie goliera, u žien pohrávanie sa s náhrdelníkom či šatkou na krku.

Oblasť tváre

Svoju pozornosť by sme mali takisto zamerať aj na tvár. Príliš časté dotyky tváre, nosa, úst či ucha zvyknú sprevádzať klamstvo. Aj pohyby hlavou nám môžu pomôcť. Mali by sme si všímať záporné či kladné vrtenie hlavou, ktoré by malo byť v súlade s tým, čo človek hovorí.

Väčšina ľudí si myslí, že klamári odvracajú zrak. Séria rôznych pokusov však dokázala pravý opak. Približne 30% ľudí zapojených do pokusu sa pri klamstve nepozeralo druhým do očí. Až 70% klamárov udržiavalo silný očný kontakt so svojou obeťou, pretože sa domnievali, že ich tak ľahko klamaný neodhalí.

Iné prejavy

Joe Navarro vypozoroval, že ak hovoríme pravdu, sme energickejší, a keď klameme, je to presne naopak. Vzťahovať sa to môže k prehnanej sebakontrole a snahe pôsobiť pokojným, prirodzeným dojmom, čo má zabrániť možnému prekuknutiu klamstva. Niekedy človek, keď nehovorí pravdu, obmedzí dotyky a fyzický kontakt na minimum. To si môžete dobre všimnúť na osobe, ktorú dobre poznáte a dotyky sú medzi vami bežné.

4 Záver

Tento projekt bol zameraný na odhalenie klamstva v bežnej komunikácii. Na začiatku práce sme definovali hlavné pojmy komunikáciu a klamstvo. Potom sme sa zamerali na verbálnu a neverbálnu komunikáciu. V rôznych zdrojoch sme vyhľadali prejavy klamstva v komunikácii a vybrali tie, ktoré sú najčastejšie badateľné pri klamstve.

Je dôležité vedieť odhaliť klamstvo, nielen kvôli odhaleniu menších či väčších podvodov, ale môže nám to pomôcť aj pri výbere priateľov, ba dokonca aj partnera na celý život. Žiaľ, s klamstvom sa stretávame každodenne. Niekedy je to len milosrdná lož, avšak ak narazíme na krutú zlomyseľnú lož, je dobré vedieť prekuknúť klamstvo.

To či nám niekto klame alebo nie, je mimoriadne ťažké určiť a vyžaduje si to pozorné pozorovanie danej osoby. Čitateľ by mal rozumne zhodnotiť celú situáciu a nerobiť unáhlené závery.

Výsledkom nášho projektu bolo zhrnutie, či už ľahko alebo ťažko spozorovateľných prejavov klamstva, ktoré môžeme postrehnúť v bežnej komunikácii.

5 Resumé

The aim of this work was to find some expressions of lying in ordinary communication. The secondary aim was to provide the reader some types to make easier to spot a liar in everyday life.

The substance of this work was particularly devoted the theory, whereby it was necessary to acquaint the reader with all the information. Furthermore, we were working to create our own photographs depicting the signs of deception.

My work was aimed at revealing lying in ordinary life. We hope that our work will help many people to choose not only the friends but also their life partners.

Cieľom tejto práce bolo zistiť prejavy klamstva v bežnej komunikácii. Vedľajším cieľom bolo poskytnúť čitateľovi tipy na ľahšie odhalenie klamára v každodennom živote.

Podstatná časť tejto práce bola venovaná hlavne teórii, pričom bolo nevyhnutné oboznámiť čitateľa so všetkými informáciami. Okrem toho sme pracovali na vytvorení vlastných fotografií zachytávajúcich prejavy klamstva.

Práca bola zameraná na odhalenie klamstva v bežnom živote. Dúfame, že naša práca pomôže mnohým ľuďom pri výbere nielen priateľov ale aj životných partnerov.

6 Zoznam použitej literatúry

Caltíková, M. et al. 2006.: Učebnica Slovenský jazyk pre 1. ročník stredných škôl. 1. vyd. Bratislava : Orbis Pictus Istropolitana, s. r. o., 2006. 96 s. ISBN 80-7158-605-6.

Chebanová, D. 2000. Neverbálna komunikácia z psychologického hľadiska : diplomová práca. Bratislava : Univerzita Komenského, 2000

Klincková, J. 2011. NEVERBÁLNA KOMUNIKÁCIA alebo komunikujeme nielen slovami : diplomová práca. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2011. ISBN: 978-80-557-0168-4

Křivohlavý, J. 1988.: Jak si navzájem lépe porozumíme, Svoboda, str. 19-20

Lož. [online]. Publikované 26.11.2016. [cit. 2018-03-07]. Dostupné na internete: https://sk.wikipedia.org/wiki/Lo%C5%BE

Pease, A. - Pease, B.: Veľká kniha reči tela. Bratislava : Ikar, 2010. ISBN 978-80-551-2387-5

Internetové zdroje

Grajcar, I. 2013. Neuropsychológia lži a jej detekcia v praxi [online]. 2013, [2018-03-07]. Dostupné na internete: <http://www.expertizapisma.sk/neuropsychologia-lzi-a-jej-detekcia-v-praxi/ >

Kožárová Z. 2015. Klameš klamem klameme (...alebo ako odhaliť klamstvo) [online]. 2015, [2018-04-01]. Dostupné na internete: <http://psychoblogia.sk/klames-klamem-klameme-alebo-ako-klamstvo-odhalit/ >

10 najlepších spôsobov, ako odhaliť klamára. In Ponikam.sk [online]. [cit. 2018-02-22]. Dostupné na internete: <https://podnikam.webnoviny.sk/10-najlepsich-sposobov-ako-odhalit-klamara/7/>

Prílohy

Obr. 1 Zakryté ústa

Zdroj: Archív autorky

Obr. 2 Dotýkanie sa nosa

Zdroj: Archív autorky

Obr. 3 Pošúchanie oka

Zdroj: Archív autorky

Obr. 4 Chytanie sa za ucho

Zdroj: Archív autorky

Obr. 5 Poškrabkanie na krku

Zdroj: Archív autorky

Obr. 6 Poťahovanie za golier

Zdroj: Archív autorky